NVE

Bakgrunn for vedtak

Endringssøknad for 420 kV kraftledning Åfjord-Snilldal

Åfjord, Indre Fosen og Orkland kommuner i Trøndelag fylke

NVE
Norges vassdrags- og energidirektorat

Tiltakshaver	Statnett SF
Referanse	202205147-38
Dato	28.06.2024
Ansvarlig	Ingrid Myrtveit
Saksbehandler	Frode Johansen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Sammendrag

NVE gir tillatelse til Statnett til endringer i konsesjonen for bygging og drift av ny 420 kV kraftledning Åfjord-Snilldal. Endringene innebærer at to reaktorer flyttes fra Aunfjæra muffeanlegg til hhv. Åfjord og Snilldal transformatorstasjoner. Som følge av flyttingen må Åfjord transformatorstasjon utvides noe, men fordelen som oppnås er blant annet at Aunfjæra muffeanlegg blir betydelig mindre enn opprinnelig planlagt. Videre vil Selvneset muffeanlegg få en endret løsning som innebærer at anlegget blir mindre synlig enn den løsningen Statnett har fått konsesjon til tidligere. Det gis også tillatelse til å utvide et massedeponi i Åfjord transformatorstasjon, samt å etablere to nye massedeponier ved Aunfjæra muffeanlegg.

NVE avslår Statnetts søknad om ny ekspropriasjonstillatelse for anleggene. NVE legger til grunn at det er betydelig usikkerhet knyttet til de samlede negative virkningene for reindriften av en ny kraftledning gjennom området til Sør-Fosen sijte. NVE kan ikke utelukke at den nye ledningen sett i sammenheng med allerede negative virkninger for reindriften fra andre eksisterende anlegg, kan innebære en krenkelse av SP. Art 27 for reindriften på Fosen. NVE mener derfor det ikke er godtgjort at fordelene ved ekspropriasjonsinngrepet uten tvil er større enn ulempene.

Innhold

BAKGRUNN FOR VEDTAK 1

SAMMENDRAG 1

INNHOLD 2

1 SØKNADEN 3

1.1 OMSØKTE TILTAK 3

2 NVES BEHANDLING AV SØKNADENE 3

2.1 HØRING AV ENDRINGSSØKNAD OG SØKNAD OM EKSPROPRIASJON 3
2.2 INNKOMNE MERKNADER 4
2.3 KONSULTASJON 4

3 NVES VURDERING AV SØKNAD OM KONSESJONSENDRINGER 4

3.1 FLYTTING AV TO REAKTORER FRA AUNFJÆRA MUFFEANLEGG TIL SNILLDAL OG ÅFJORD TRANSFORMATORSTASJONER 4
3.2 JUSTERT LØSNING FOR AUNFJÆRA MUFFEANLEGG 6
3.3 JUSTERT LØSNING FOR SELVNESET MUFFEANLEGG 8
3.4 TRASÉJUSTERING VED NORDELVA I INDRE FOSEN KOMMUNE 10
3.5 TRASÉJUSTERING I KALLURDALEN I ORKLAND KOMMUNE 10
3.6 PERMANENTE OG MIDLERTIDIGE HJELPEANLEGG 11

4 NVES VURDERING AV NY SØKNAD OM EKSPROPRIASJON OG FORHÅNDSTILTREDELSE 12

4.1 HJEMMEL 12
4.2 INTERESSEAVVEINING 12
4.2.1 NVEs vurdering av virkninger for reindriften 13
4.2.2 Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gavn enn til skade 17
4.3 NVES KONKLUSJON OM EKSPROPRIASJON 18
4.4 FORHÅNDSTILTREDELSE 18

5 UTSATT BYGGEFRIST 19

6 KONKLUSJON 19

VEDLEGG A - OVERSIKT OVER LOVVERK OG BEHANDLINGSPROSESS 20

VEDLEGG B – PROTOKOLL FRA KONSULTASJON MED SØR-FOSEN SIJTE 22

Vedlegg A: Oversikt over lovverk
Vedlegg B: Protokoll fra konsultasjonsmøte med Sør-Fosen sijte

1 Søknaden

1.1 Omsøkte tiltak

Statnett fikk den 26.08.2013 konsesjon og ekspropriasjonstillatelse til å bygge og drive en ny 420 kV kraftledning mellom Åfjord og Snilldal i Åfjord, Indre Fosen og Orkland kommuner i Trøndelag fylke. For at ekspropriasjonstillatelsen skal være gyldig må Statnett begjære skjønn innen ett år etter at tillatelsen ble gitt, jf. oreigningslova §16. Dette gjorde ikke Statnett, og ekspropriasjonstillatelsen falt derfor bort.

Statnett søkte den 11.10.2022 i om ny ekspropriasjonstillatelse for ledningen. I tillegg søkte de om følgende endringer av konsesjonen:

- Flytting av en reaktor fra Aunfjæra muffeanlegg til Snilldal transformatorstasjon.
- Flytting av en reaktor fra Aunfjæra muffeanlegg til Åfjord transformatorstasjon.
- Justert løsning for Aunfjæra muffeanlegg.
- Justert løsning for Selvneset muffeanlegg.
- En mindre traséjustering ved Nordelva i Indre Fosen kommune
- En mindre traséjustering i Kallurdalen i Orkland kommune
- Utvidelse av eksisterende massedeponi ved Åfjord transformatorstasjon med 1,5 dekar
- Nye massedeponi ved Aunfjæra på inntil 9,5 dekar.
- Permanente og midlertidige hjelpeanlegg

Statnett søkte den 22.12.2023 om forlenget frist for idriftsettelse til 31.12.2029.

Statnett har gyldig konsesjon for å bygge og drive ledningen fra Åfjord til Snilldal. I dette vedtaket vil NVE derfor kun behandle de omsøkte endringene og ny søknad om ekspropriasjonstillatelsen. Uttalelser som omhandler om ledningen skal bygges eller ikke, eller justeringer av deler av traseen som ikke er omfattet av de omsøkte endringene, vil ikke bli vurdert i dette vedtaket.

2 NVEs behandling av søknadene

NVE behandler konsesjonssøknaden etter energiloven og søknad om ekspropriasjonstillatelse etter ekspropriasjonsloven. Konsesjonssøknaden og konsekvensutredningen behandles også etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredninger, og NVE er ansvarlig myndighet for behandling av energianlegg etter denne forskriften. Tiltaket skal også avklares etter andre sektorlover som kulturminneloven og naturmangfoldsloven, i tillegg til at anlegget må merkes i henhold til gjeldende retningslinjer i forskrift for merking av luftfartshindre. En nærmere omtale av lover og forskrifter finnes i vedlegg A.

2.1 Høring av endringssøknad og søknad om ekspropriasjon

Konsesjonssøknaden med konsekvensutredning, og søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse ble sendt på høring 13.12.2022. Statnett videresendte høringsbrevet til berørte rettighetshavere, naboer og gjenboere. Fristen for å komme med høringsuttalelse til søknaden ble satt til 17.02.2023. Den offentlige høringen av søknaden med konsekvensutredning ble kunngjort to ganger i Avisa Sør-Trøndelag, Fosnafolket og Adresseavisa og Norsk lysingsblad.

Høringsparter var Sametinget, Trøndelag fylkeskommune, Statsforvalteren i Trøndelag, Indre Fosen kommune, Åfjord kommune og Orkland kommune.

2.2 Innkomne merknader

NVE mottok totalt 16 høringsuttalelser til søknad. Statnett kommenterte uttalelsene i brev av 15.03.2023.

Flere av høringspartene peker på at situasjonen for reindriften på Fosen er endret etter Fosen-saken, og at man reindriftas interesser må ivaretas. Høringspartene er også opptatt av at anleggene ikke må berøre dyrket mark og at enkelte midlertidige hjelpeanlegg kan berøre registrerte nøkkelbiotoper. Enkelte er også opptatt av hvordan anleggsveier påvirker deres eiendom, og det har også kommet inn ønsker om at ledningen enten ikke bygges i det hele tatt aller at den legges i en ny trasé.

2.3 Konsultasjon

NVE gjennomførte konsultasjonsmøte med Sør-Fosen sijte den 16.05.2024 i NVEs lokaler i Oslo. Protokoll fra konsultasjonsmøtet ligger i vedlegg B.

3 NVEs vurdering av søknad om konsesjonsendringer

Konsesjonsbehandling etter energiloven innebærer en konkret vurdering av de fordeler og ulemper tiltaket har for samfunnet som helhet. NVE gir konsesjon til anlegg som anses som samfunnsmessig rasjonelle. Det vil si at de positive konsekvensene av tiltaket må være større enn de negative. Vurderingen av om det skal gis konsesjon til et omsøkt tiltak er en faglig skjønnsvurdering.

I dette kapittelet vil NVE redegjøre for vår vurdering av anleggene som Statnett har søkt om.

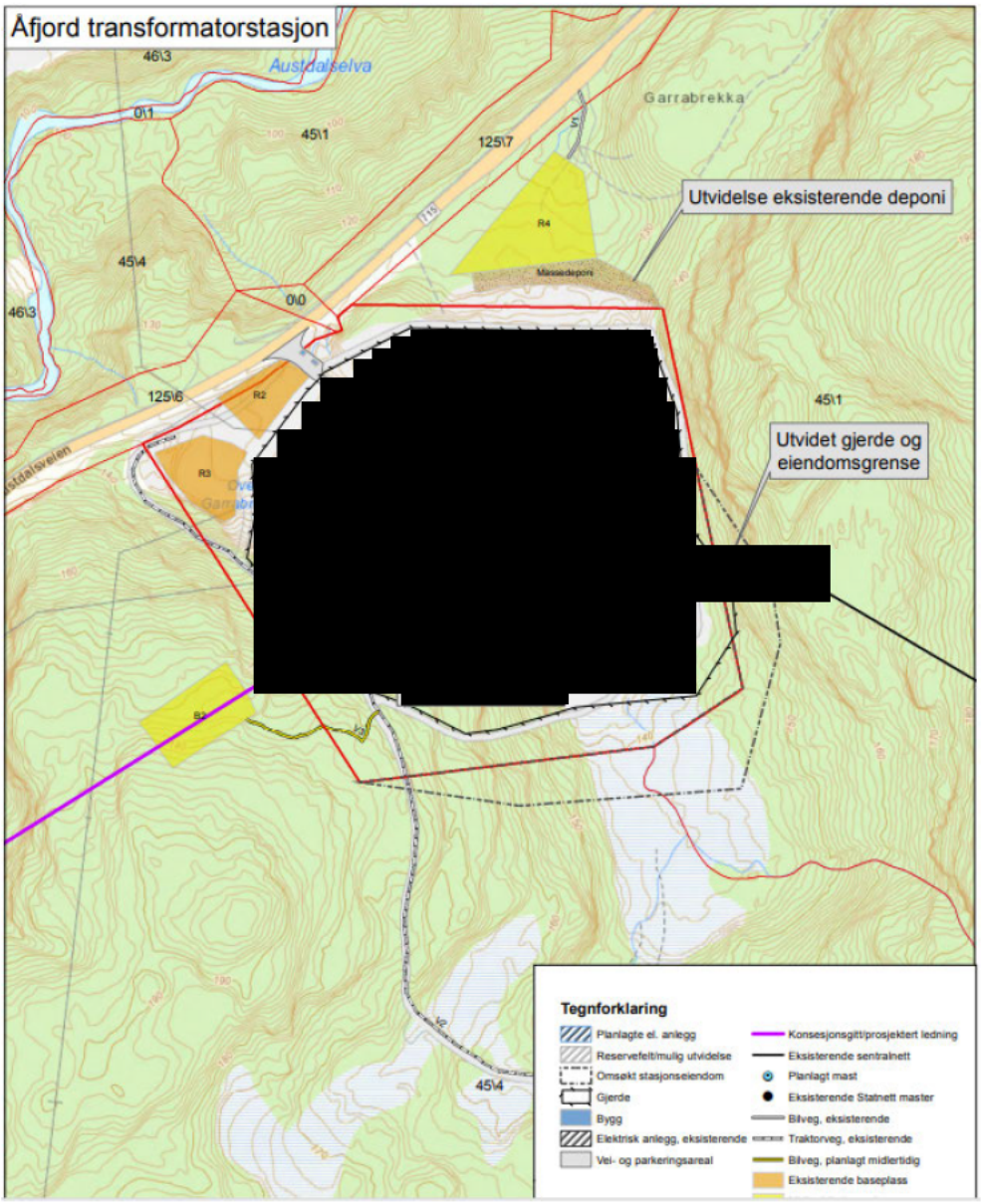
3.1 Flytting av to reaktorer fra Aunfjæra muffeanlegg til Snilldal og Åfjord transformatorstasjoner

Begrunnelsen for at Statnett ønsker å flytte reaktorene er at muffestasjonen vil kreve 12,5 dekar mindre areal enn opprinnelig konsesjonsgitt. Aunfjæra muffeanlegg kan da reduseres fra 14 til 1,5 dekar i størrelse.

Flyttingen innebærer at to reaktorer som var planlagt plassert i Aunfjæra muffeanlegg i stedet blir plassert i hhv. Åfjord og Snilldal transformatorstasjon. I Åfjord transformatorstasjon bli reaktoren plassert i tilknytning til dagens transformatorstasjon. Stasjonen må da utvides med ett bryterfelt, og Statnett søker samtidig også om å få bygge et reservefelt. Dette medfører at stasjonsgjerdet må flyttes ca. 25 meter i sørlig retning. Opparbeidelse av areal til reaktoren vil gi noe overskuddsmasse, og Statnett søker om å deponere denne i dagens massedeponi ved siden av stasjonen. Deponiet må utvides med ca. 1,5 dekar, og tilpasses høyden til dagens deponi.

NVE mener at utvidelsen av Åfjord transformatorstasjon som følge av flyttingen av reaktoren gir få virkninger. Utvidelsen vil ikke synes fra fylkesvei 715. Utvidelsen medfører at det må fjernes noe småvokst bjørkeskog inntil stasjonen. Det er ikke funnet rødlistede arter eller naturtyper i området, og NVE mener derfor at virkningen for naturmangfold bli minimal. Den samme vurderingen gjelder for utvidelsen av massedeponiet på 1,5 dekar.

Utvidelsen medfører at det må gjøres tiltak i en bekk som kommer inn mot stasjonen i sør. Bekken går i dag i rør under fylkesvei 715, og Statnett søker om å legge bekken i rør også langs stasjonen. Dette gjøres for å unngå oversvømmelser av stasjonen. Bekken går i dag i en grøft langs stasjonen. Dette gjør at det ikke er noe naturlig vannmiljø som blir ødelagt av at den legges i rør, og NVE ser derfor ingen store negative virkninger av dette. Selv om tiltaket gjøres for å hindre oversvømmelser av stasjonen minner NVE om at bekker som legges i rør alltid vil kunne medføre fare for oversvømmelse i flomsituasjoner. NVE ber derfor Statnett om å sørge for at røret er dimensjonert tilstrekkelig til å ha kapasitet også i en flomsituasjon.

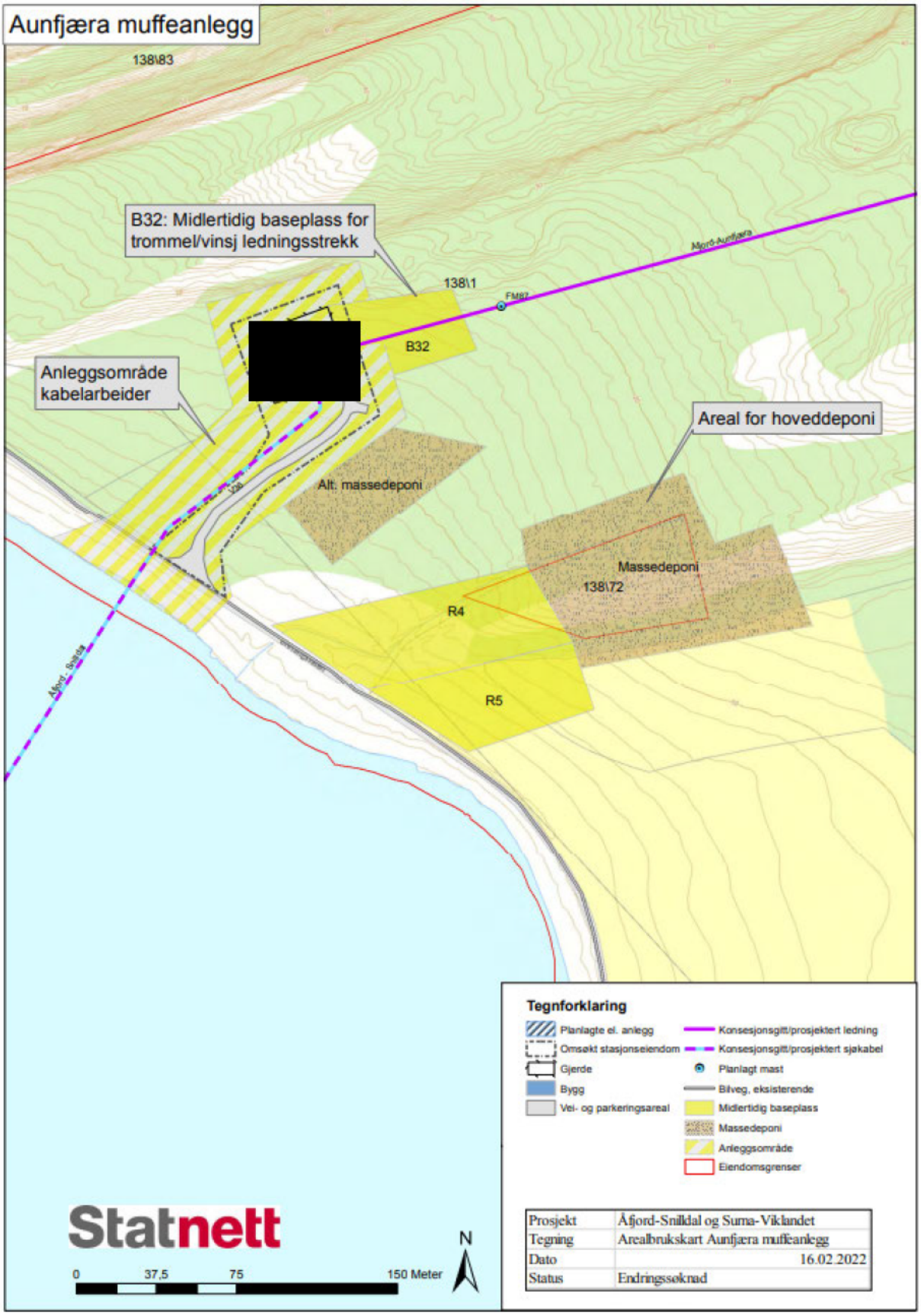
Figur 1: Figuren viser plasseringen av reaktoren, utvidelse av stasjonen og plasseringen av massedeponiet.

I Snilldal transformatorstasjon vil ikke flyttingen av reaktoren medføre behov for utvidelse av stasjonen, men det vil måtte bygges et bryterfelt til reaktoren. NVE mener dette har ubetydelige virkninger for omgivelsene.

NVE mener at fordelene som oppnås ved at Aunfjæra muffeanlegg reduseres fra 14 til 1,5 dekar i størrelse som følge av flyttingen av reaktorene gjør at dette er et godt tiltak. I tillegg estimerer Statnett at denne løsningen blir ca. 60 millioner kroner rimeligere enn den opprinnelige konsesjonsgitte løsningen.

3.2 Justert løsning for Aunfjæra muffeanlegg

Aunfjæra muffeanlegg vil som følge av flyttingen av reaktoranleggene kreve langt mindre areal. Den opprinnelige konsesjonsgitte løsningen innebar at muffeanlegget ville beslaglegge ca. 14 dekar, mens den nye løsningen uten reaktorer i muffeanlegget vil ha et fotavtrykk på 1,5 dekar. Samtidig har Statnett sett behov for et massedeponi ved stasjonen. Det er estimert et overskudd av stein/løsmasser på ca. 4000 m^3. Det søkes derfor om et deponiareal på inntil syv dekar, hvor deler av området også vil fungere som midlertidig deponi for eksterne masser og tilbakeføringsmasser/toppjord. Det søkes videre om et reservedeponi på ca. 2,5 dekar i tilknytning til adkomstvegen. Deponiene vil være inntil tre meter høye, og massene vil tilpasses omliggende terreng.

Figur 2: Figuren viser plasseringen av muffestasjonen og massedeponiene ved Aunfjæra

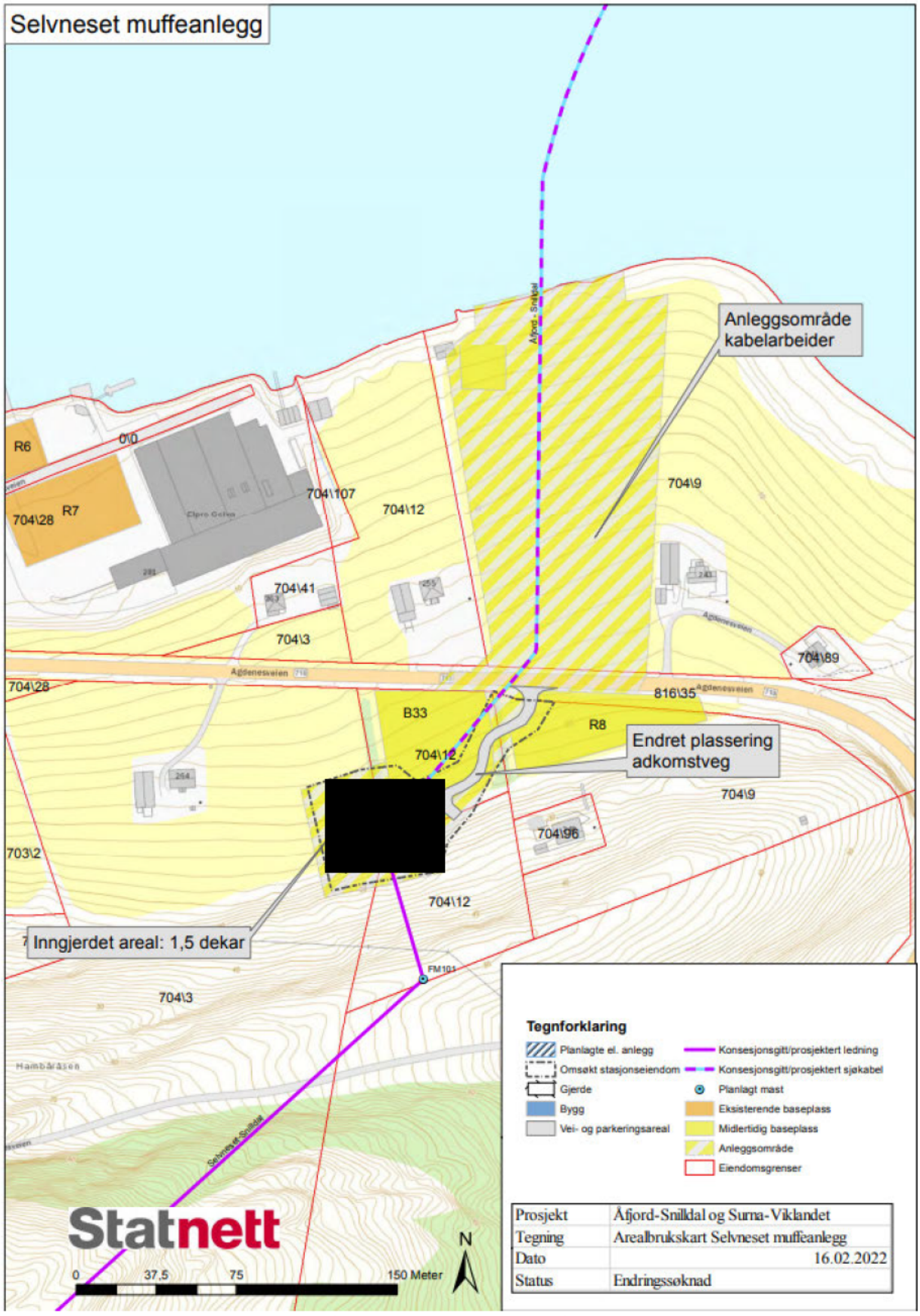
Selv om syv dekar er et relativt stort areal som vil fylles opp med steinmasser, vil det totale fotavtrykket til muffestasjonen bli mindre enn opprinnelig konsesjonsgitt, da flyttingen av reaktorene vil frigjøre ca. 12,5 dekar. Massedeponiet vil revegeteres ved at toppjorden tas av under anleggsarbeidet og legges tilbake oppå deponiet. Dette gjør at deponiet relativt raskt vil revegeteres med stedegen vegetasjon. NVE mener dette gjør at deponiet vil bli relativt lite synlig fra sjøen når tilgroingen har foregått noen år. Det vil måtte fjernes noe skog som følge av etableringen av deponiene, men det er ingen kjente forekomster av rødlistede eller verdifulle arter eller naturtyper i området.

Indre Fosen kommune og Statsforvalteren i Trøndelag skriver i sine uttalelser at muffeanlegget eller massedeponiene ikke bør berøre dyrket mark. Statnett sier i sine kommentarer til uttalelsene at de vil etterstrebe å ikke berøre dyrket mark. Videre sier de at massedeponienes utstrekning kan begrenses, men deponiene vil i så fall bli noe høyere. NVE er enig i at Statnett bør unngå å berøre dyrket mark. Dersom dette innebærer en justering av deponienes størrelse, ber NVE Statnett om å søke om dette i detaljplanen. Dette bør i så fall gjøres etter dialog med kommunen.

3.3 Justert løsning for Selvneset muffeanlegg

Statnett søker om en endret plassering av adkomstvegen til Selvneset muffeanlegg, hvor den i ny løsning går parallelt med kabeltraseen ned mot sjøen. Vegen blir ca. 80 meter lang fram mot selve anlegget. Statnett ønsker også endre løsning fra betongsikret anlegg til åpent anlegg. I opprinnelig konsesjonssøknad har Statnett søkt om betongsikret anlegg med begrunnelse i å redusere arealbruk i området, og har oppgitt et arealbehov på ca. 2 dekar. Statnett har vurdert dette på nytt for muffeanlegget og kommer til at det ikke er behov for så stor avstand fra gjerdet til muffene. Dette vil redusere arealet til ca. 1,5 dekar. I tillegg vil anlegget ifølge Statnett fremstå som mindre dominerende som åpent anlegg enn med betongvegger. NVE støtter denne vurderingen, og vi mener det er positivt at anlegget blir mindre dominerende i det åpne landskapet.

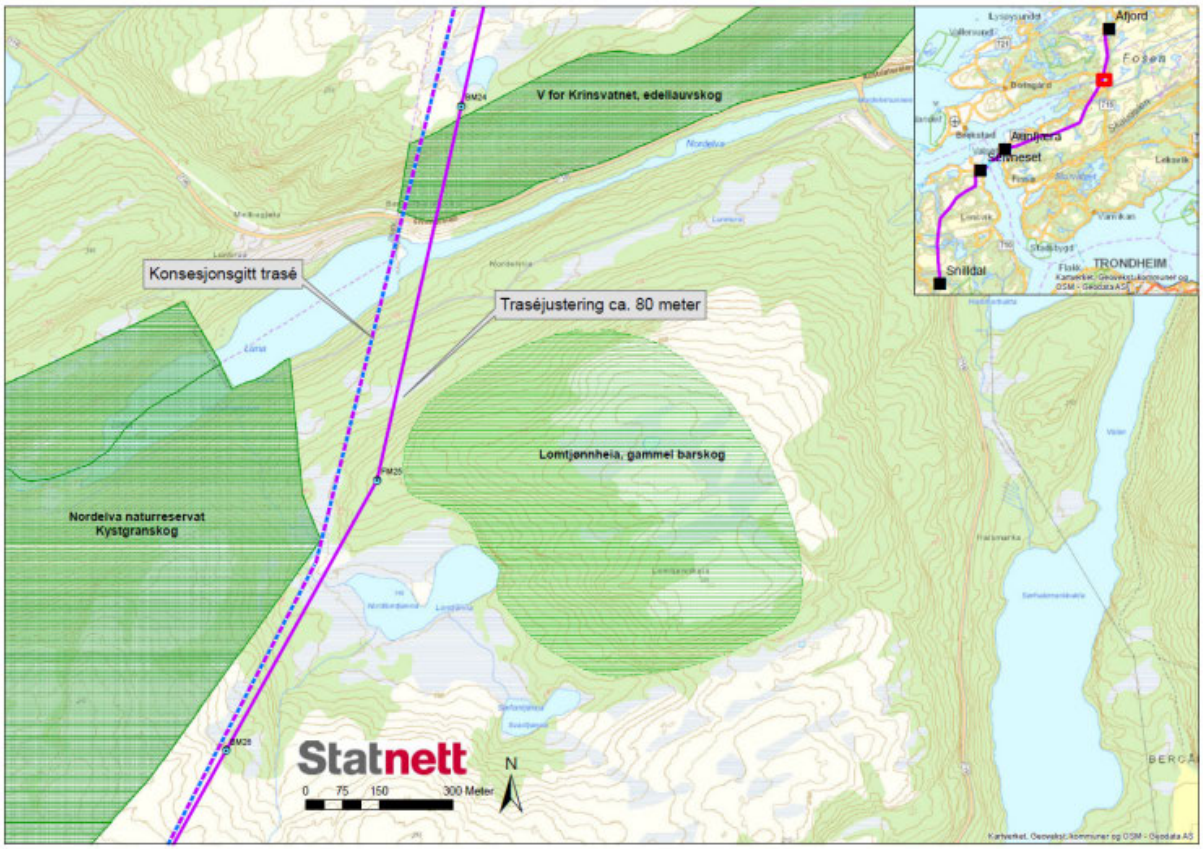
Orkland kommune skriver i sin uttalelse at en løsning hvor muffeanlegget sprenges inn i fjellet bør vurderes, da dette kan være en mindre synlig løsning. Til dette sier Statnett at en slik løsning vil kreve en høyere kabelendemast mellom muffeanlegget og kraftledningen, og at utsprengningen av en fjellskjæring i seg selv vil bli svært synlig. NVE er enige med Statnett i denne vurderingen, og mener at den løsningen Statnett har søkt om trolig vil være den som er minst synlig for omgivelsene.

Figur 3: Figuren viser Selvneset muffeanlegg med ny løsning for adkomstvei

3.4 Traséjustering ved Nordelva i Indre Fosen kommune

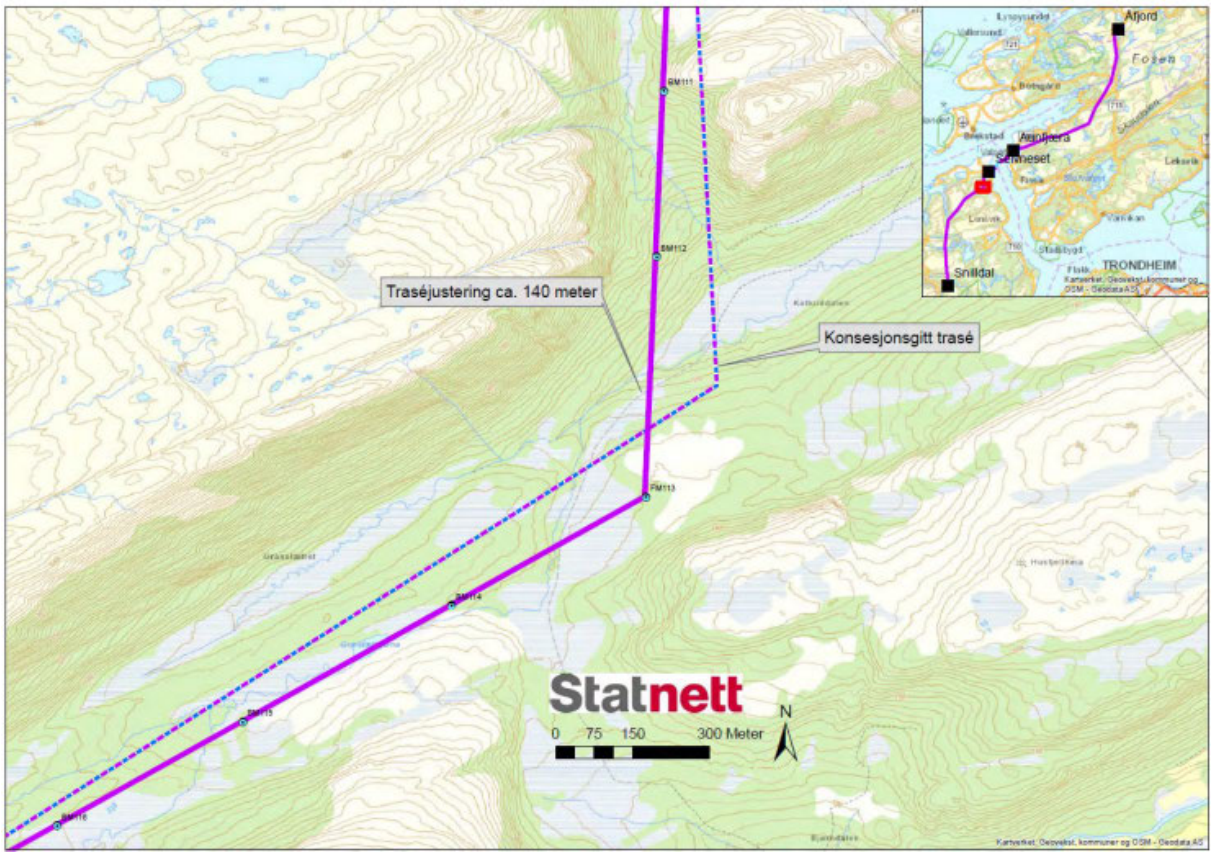
Ved Nordelva naturreservat i Indre Fosen kommune søker Statnett om å justere et mastepunkt med ca. 80 meter. Dette gjøres for å unngå omfattende fundamentering i myr, samt at hele klausuleringsbeltet blir liggende utenfor Nordelva naturreservat. NVE mener dette utelukkende er positivt, og kan ikke se noen negative virkninger ved en slik justering.

Figur 4: Figuren viser traséjusteringen ved Nordelva naturreservat.

3.5 Traséjustering i Kallurdalen i Orkland kommune

Ved Kallurdalen i Orkland kommune, sør for Trondheimsfjorden og ca. 4 km sør for Selvneset er det planlagt en traséjustering på ca. 140 meter. Traseen justeres i dette området for å unngå at ledningstraseen blir liggende i dalbunnen og mer myrlendte områder. Mastepunkter/vinkelpunkter er derfor justert slik at man får en trasé som går noe høyere sør i terrenget innover Kallurdalen. Heller ikke her kan NVE se at det er noen negative virkninger ved traséjusteringen, og vi støtter Statnetts vurdering i at det er fornuftig å unngå myrpartier på denne strekningen.

Figur 5: Figuren viser traséjusteringen ved Kallurdalen i Orkland kommune

3.6 Permanente og midlertidige hjelpeanlegg

Statnett søker om tillatelse til å etablere en rekke permanente og midlertidige hjelpeanlegg. Dette dreier seg om baseplasser, rigg- og trommelplasser, adkomstveier osv. Statnett skriver i søknaden at det foreløpig er uklart hvilke hjelpeanlegg det vil være behov for, samt nøyaktig plassering av disse. Flere høringsparter peker på at enkelte av anleggsveiene vil kunne berøre registrerte nøkkelbiotoper (MIS-figurer), og at dette må tas hensyn til. Dette er NVE enige i, og mener Statnett så langt det lar seg gjøre bør etterstrebe og unngå slike nøkkelbiotoper. NVE ber derfor Statnett om å søke om tillatelse til å etablere nødvendige hjelpeanlegg når behovet er nærmere avklart og prosjekteringen viser om det er mulig å hensynta de registrerte nøkkelbiotopene. NVE ber om at dette inkluderes i en oppdatert detaljplan.

4 NVEs vurdering av ny søknad om ekspropriasjon og forhåndstiltredelse

Ekspropriasjon innebærer at en grunneier/rettighetshaver må gi fra seg eiendomsrettigheter eller andre rettigheter uten å godta dette frivillig, mot at det i en etterfølgende skjønnssak fastsettes erstatning. Dette vil kunne skje dersom grunneier/rettighetshaver og søker ikke lykkes i å forhandle seg fram til minnelige avtaler. NVE forutsetter at tiltakshaver forsøker å komme frem til minnelige ordninger med berørte grunneiere og rettighetshavere jf. ekspropriasjonsloven § 12.

4.1 Hjemmel

Statnett har i medhold av lov om oreigning av fast eigedom av 23. oktober 1959 (ekspropriasjonsloven) § 2 nr. 19 søkt om tillatelse til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene, herunder rettigheter for lagring, atkomst og transport. Ekspropriasjonsloven § 2 nr.19 gir hjemmel til å ekspropriere «*så langt det trengst til eller for (…) varmekraftverk, vindkraftverk, kraftlinjer, transformatorstasjonar og andre elektriske anlegg*.»

Bestemmelsen gir NVE hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett eller bruksrettigheter for å bygge og drive de omsøkte anleggene.

Det følger av ekspropriasjonsloven § 12 annet ledd at partene oppfordres til å komme frem til minnelige ordninger før det søkes om ekspropriasjon. I forskrift til ekspropriasjonsloven[1], som retter seg mot ekspropriasjonssøkeren, er det bestemt at før det søkes om ekspropriasjon bør «det i alminnelighet være gjort forsøk på å komme til en minnelig ordning».

4.2 Interesseavveining

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd: «*Vedtak eller samtykke kan ikkje gjerast eller gjevast uten at det må reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade*.» Dette innebærer at samtlige skader og ulemper de omsøkte anlegg medfører for dem som berøres, skal avveies mot den nytten som oppnås av ekspropriasjonen.

Statnett har søkt om ekspropriasjonstillatelse for hele ledningen og stasjonene på nytt, ikke bare de omsøkte endringene. Det vil være disse løsningene som til sammen skal vurderes ved den interesseavveining som skal gjøres for å ta stilling til ekspropriasjon. Det vil videre være den løsning det er gitt konsesjon for som danner utgangspunktet for interesseavveiningen.

Høringen avdekker at det ikke har skjedd noen vesentlige endinger for de berørte grunneierne siden konsesjon og ekspropriasjonstillatelse ble gitt i 2013. NVE ser derfor ingen grunn til å endre våre vurderinger for disse fra vedtaket av 26.08.2013. For reindriften i området har det imidlertid skjedd vesentlige endringer som gir grunnlag for at ekspropriasjonsspørsmålet må vurderes på nytt. NVE vil derfor videre i dette vedtaket vurdere virkningene for reindriften og hvorvidt det er grunnlag for å tildele Statnett ekspropriasjonstillatelse i denne saken.

Ledningen berører vinterbeitene til Sør-Fosen sijte. Siden konsesjon og ekspropriasjonstillatelse ble gitt i 2013, har Sør-Fosen sijte stevnet Storheia vindkraftverk for domstolen. Rettstvisten ble avgjort i Høyesterett («Fosen-saken», HR-2021-1975-S), som ifølge avsnitt 98 og videre medførte at bygging av vindkraftverket var et brudd på minioritetsvernet i FNs konvensjon om sivile og

[1] FOR-1960-06-02-4

politiske rettigheter (SP) artikkel 27. Dersom det skal gis ny ekspropriasjonstillatelse må NVE gjøre en ny vurdering av hvorvidt tilleggsulempene ledningen kan gi, medfører en ny krenkelse av SP art. 27. Dersom de de nye ulempene for reindriften sammen med eksisterende ulemper gjør det, kan ikke ny ekspropriasjonstillatelse gis.

4.2.1 NVEs vurdering av virkninger for reindriften

Når det diskuteres hvordan en kraftledning kan påvirke rein og reindrift, er det viktig å skille mellom anleggs- og driftsfase. Reinen er sky av natur og vil trekke unna menneskelig aktivitet. Anleggsfasen vil derfor alltid være negativ for reinen. Generelt er det derfor viktig at anleggsarbeid forsøkes gjennomført i perioder hvor reinen ikke er i området. Dette kan gjøres enten ved å tilpasse anleggstiden etter reindriftens bruk av området, eller ved å inngå avtaler med reindriftsutøverne om at de flytter flokken i den aktuelle tidsperioden. Gjerdeanlegg for å holde reinen samlet, tilleggsfôring eller reduksjon av flokkstørrelse kan være aktuelt, dersom reindriftas fleksibilitet i det aktuelle området og tidsrommet er begrenset. Disse forholdene ved anleggsfasen og de mulige tilpasningene for å redusere konfliktene gjelder generelt i alle områder som brukes av reindriften.

Hvordan en kraftledning i driftsfasen kan påvirke reinsdyra er mer sammensatt og usikkert, men det er ulike faktorer som kan spille inn. Man kan tenke seg at ledningenes lineære struktur på avstand fremstår som en barriere for reinen, og at den derfor dreier unna og følgelig beiter mindre nært kraftledningen enn ellers. Slik atferd hos reinen omtales gjerne som unnvikelse. En annen faktor som kan påvirke reinen er coronastøy. I fuktig vær kan coronastøy være fremtredende på høye spenningsnivåer, og forskning har avdekket at rein hører coronastøy nesten på lik linje med mennesker. En tredje faktor er at kraftledningen i seg selv ikke hindrer reinen i bruk av et område, men at rydding av vegetasjon i traseen kan medføre at busker og kratt vokser opp og blir tettere enn tidligere. Dette kan føre til at reinen får vanskeligheter med å passere eller at det blir problematisk for reindriftsutøvere å forsere ryddegaten med snøscooter eller terrengkjøretøy. Motsatt har en imidlertid også eksempler på at ryddegater brukes positivt ved at de gir sikt og kan være mer framkommelig enn skogen rundt.

Når det gjelder unnvikelse og indirekte beitetap er det gjennom de siste 20 årene gjort en rekke studier på hvordan kraftledninger i driftsfasen kan påvirke rein og reindrift. Tidlig forskning rundt år 2000 og noen år fremover forsøkte å skaffe til veie kunnskap om kraftledningers virkninger på rein ved enten å gjøre forsøk med tamrein i kontrollerte omgivelser ved kraftledninger, ved å observere tamrein som beitet nær kraftledninger eller ved å bruke indirekte faktorer som mål på beitetrykk, blant annet lavtykkelse. Konklusjonene fra disse studiene[2] var ikke entydige. Innhegningsforsøk viste ingen eller svært liten effekt av ledningene, mens observasjoner av arealbruk hos tamrein samt målinger av lavdekker viste at kraftledninger kan føre til at reinen unnviker områder nærmest ledningene. I enkelte studier konkluderte man med at unnvikelsen i driftsfasen var opptil fire kilometer fra ledninger.

I motsetning til studiene av tamrein, som omtalt over, viste studier med telling fra fly, observasjoner av villrein og analyser av lavdekker i Ottadalsområdet at villrein ikke ble hindret i å krysse traseen til en 66 kV-kraftledning der[3].

Fordi forskermiljøene kom til så sprikende konklusjoner, var det vanskelig å si sikkert hvilken påvirkning kraftledninger reelt har på rein og reindrift. Imidlertid bidro utviklingen av GPS-sendere

[2] REIN-prosjektet, Norges forskningsråd 2002.
[3] Reimers, E. Kraftlinjer og rein i Ottadalen Nord. Villreinen, 102-105. 2001.

til at man kunne studere reinens arealbruk mye mer nøyaktig, og dette er nå gjeldende metode for det meste av forskning som studerer reinens habitat- og arealvalg. Dette er en metode som gir større nøyaktighet og legitimitet enn bruk av indirekte variabler som mål på dyrenes respons på kraftledninger. NVE mener derfor det er naturlig å legge størst vekt på disse GPS-baserte studiene i denne oppsummeringen av kraftledningers virkninger for reinsdyr.

Virkninger i anleggsfasen

Forskningen er relativt entydig i at anleggsperioden med mye menneskelig aktivitet og bruk av tunge anleggsmaskiner har negative virkninger for tamrein. Norske[4] og svenske[5] studier konkluderer med at reinen bruker områder opp til fem kilometer fra anleggsområdet mindre enn de ville gjort uten anleggsaktivitet. Reinen både bruker områdene mindre og beveger seg raskere gjennom området enn de normalt ville gjort. Det er også konkludert med at det er negative effekter av anleggsarbeid i kalvingsperioden, noe som er naturlig da simler som skal kalve er sårbare og vil holde seg unna faremomenter. Simler med kalv er også generelt mer sky enn for eksempel bukkeflokker. På bakgrunn av forskningen kan man derfor konkludere med at anleggsarbeidet kan medføre negative effekter opp mot fem kilometer fra anleggsaktiviteten, og at virkningene vil være spesielt store i kalvingsområder.

Virkinger i driftsfasen

En rekke forskningsprosjekter har benyttet seg av GPS-sendere på rein, og det er relativt entydige konklusjoner om at kraftledninger i seg selv ikke har særlig store virkninger i driftsfasen[6]. Imidlertid har én studie hvor man benyttet GPS-sendere på villrein i Langfjella-området vist en indirekte effekt, ved at kraftledninger kan bidra til at villreinen viker unna veier i større grad dersom kraftledningen går i samme område som disse[7]. Det er imidlertid viktig å merke seg at sammenhengen var svak, og at studier på villrein ikke nødvendigvis kan overføres direkte til tamrein, da tamrein har en annen toleranse for forstyrrelser.

Også en studie på tamrein nær Kristinebergsgruven i Sverige indikerer at en kraftledning som går i nærheten av andre menneskelige inngrep (vei, gruvedrift, bebyggelse mm.) kan gi en annen arealbruk hos reinen enn forventet[8]. Studien kunne imidlertid ikke fastslå hvor stor effekten av kraftledningen var, men at den kunne være med som en forklaringsvariabel i en modell som skulle forklare reinens arealbruk.

En studie fra Ildgruben i Nordland viser at reinens bevegelser ble negativt påvirket av to av tre studerte seksjoner av en eldre 420 kV. I studien hadde forskere fra Universitetet i Oslo delt ledningen i tre segmenter, og studert reinens bevegelser ved kraftledningen ved hjelp av GPS-sendere[9]. I vintersesongen fant forskerne ingen effekt av ledningen, mens i sommersesongen fant forskerne at reinen brukte områdene inntil 1,5 kilometer fra ledningen 10-20% mindre enn

[4] Eftestøl m.fl. Markkonflikt mellan vindkraft och renskötsel. 2021.
[5] A. Skarin m.fl. Renar, renskötsel och vindkraft. 2021.
[6] O. Strand Vindkraft og reinsdyr - en kunnskapssyntese. 2017.
[7] Panzacchi m.fl. Learning from the past to predict the future: using archaeological findings and GPS data to quantify reindeer sensitivity to anthropogenic disturbance in Norway. 2013.
[8] A. Skarin m.fl. Renar, renskötsel och vindkraft. 2021.
[9] Eftestøl m.fl. Markkonflikt mellan vindkraft och renskötsel. 2021.

forventet. For den tredje seksjonen brukte imidlertid reinen områdene inntil kraftledningen mer enn forventet. De samme forskerne har også studert virkningene av en ny 420 kV kraftledning på Fosen[10]. Her fant de at en seksjon av ledningen hadde sterk negativ effekt på reinen om våren, mens for den andre seksjonen hadde ledningen en positiv effekt, dvs. at reinen brukte områdene nær ledningen mer enn forventet. Det var også ulike resultater fra ulike sesonger, slik at reinen brukte områder nær kraftledningen mindre enn forventet, mens andre sesonger brukte reinen områdene likt eller mer enn før utbyggingen. Forskerne peker på svakheter i datamaterialet, og viser blant annet til at antall rein i enkelte områder er små, samt at beitekvalitet kan styre reinens arealbruk. På bakgrunn av dette skriver forskerne i sin rapport at de ikke kan konkludere med at kraftledningen har en negativ effekt på reinens arealbruk. Forskerne skriver at «*før endelige konklusjoner kan trekkes bør flere år med etterdata samles inn*».

NVE konstaterer at forskere per i dag ikke er i stand til å kunne trekke en vitenskapelig signifikant konklusjon om at kraftledninger har negativ effekt på reinens arealbruk. Vi vil likevel peke på at reinen for flere av de studerte ledningsseksjonene viste redusert bruk nær ledningen enkelte sesonger. Selv om dette kan skyldes andre faktorer som beitevariasjon, klimatisk variasjon mellom år, annen aktivitet i området osv., kan man heller ikke utelukke muligheten for at ledningen påvirker reinens bevegelser til en viss grad.

Et annet forhold enn unnvikelseseffekter er at kraftledninger kan fremstå som en barriere for reinen når den skal drives forbi ledningen. En slik effekt er vanskelig å studere, men i konsultasjonsmøter med NVE beskriver reindriftsutøvere at de kan ha vanskeligheter med å passere kraftledninger enkelte steder. En slik barriereeffekt er også omtalt i forskningsrapporter og konsekvensutredninger, uten at forskningen har undersøkt dette direkte. I hvor stor grad slike barriereeffekter kan gjøre det vanskelig å passere en kraftledning vil sannsynligvis være avhengig av terreng og værforhold. En ledning som passerer trange passasjer eller flaskehalser i terrenget vil i større grad kunne fremstå som en barriere, spesielt dersom reinen må passere ledningen i nedoverbakke og får ledningen under seg i terrenget. Dette bekrefter reindriftsutøverne som er intervjuet i rapporten fra Fosen og Ildgruben nevnt ovenfor. Også dersom det er regn og/eller tåke opplever reindriftsutøverne i noen tilfeller at reinen snur når den møter en kraftledning, og at det i slike tilfeller kan være vanskelig å passere ledningen. En kraftledning som medfører en slik barriereeffekt vil neppe kunne stenge en flyttlei helt, men kan medføre ekstraarbeid for reindriftsutøverne når reinen skal drives forbi ledningen. Hvilken effekt en barriereeffekt vil ha for reinen når den skal passere en trekklei vil avhenge av dyrenes motivasjon til å passere området, men barriereeffekter ved trekkleier vil kunne medføre at reinen får endret arealbruk.

Forskningen er altså entydig på at en kraftledning i seg selv ikke vil medføre særlige unnvikelseseffekter for rein som beiter fritt i landskapet. Likevel etterlater enkelte studier en usikkerhet som tyder på at kraftledninger i noen tilfeller kan bidra til å forstyrre reinsdyras naturlige bevegelser i landskapet. Spesielt kan veier, hytter og menneskelig aktivitet føre til at reinsdyr til en viss grad unngår slike områder. Kraftledninger vil også i enkelte tilfeller medføre barriereeffekter, særlig der dyrene må passere gjennom trange passasjer eller i hellende terreng.

Virkninger for Sør-Fosen sijte

[10] Eftestøl m.fl. Markkonflikt mellan vindkraft och renskötsel. 2021.

Basert på eksisterende kunnskap, og for å ta høyde for usikkerheten som er knyttet til forskningsresultatene, legger NVE til grunn at kraftledninger til en viss grad kan påvirke reinen og bidra til at beiter nær kraftledningstraseer brukes mindre. Samtidig mener NVE graden av virkninger kan påvirkes av mange faktorer. Generelt regnes virkningen i stor grad å kunne variere med hvilket funksjonsområde som berøres (årstidsbeite, kalvings- og brunstland, lufteplasser mv.). Dette innebærer for eksempel at reinen vurderes å være mer utsatt for forstyrrelser under kalvingstiden, og at en kraftledning gjennom et kalvingsområde antas å kunne påvirke reinen i større grad enn en kraftledning gjennom f.eks. et sommerbeite. Hvor god tilgang reinen har på de ulike funksjonsområdene vil også kunne avgjøre hvordan en kraftledning oppfattes, og hvilke virkninger den gir.

I våre vurderinger legger vi også til grunn at virkninger av arealinngrep må vurderes ut fra reindriftas samlede tilgang og bruk av arealene. Reduksjonen i begrensede arealer eller andre høyt verdsatte funksjonsområder vil påvirke reindrifta mer enn tilsvarende påvirkning av øvrige områder. Det er derfor viktig med en verdivurdering av områdene for å kunne bedømme virkninger av arealinngrep.

For Sør-Fosen sijte er vinterbeiter en begrenset ressurs. Vinterbeiter er derfor mer verdifulle for Sør-Fosen sijte enn sommerbeiter. Trekk-, flytt- og drivleier verdsettes generelt også høyt. Disse er både avgjørende for driftsmønsteret innen og mellom reinbeitedistrikt, og består ofte av trange områder der reinen og reindrifta har få andre alternative forflytingsmuligheter. Flyttleier har også et særskilt vern i reindriftsloven § 22, hvor det står at flyttleier ikke kan stenges. NVE mener det er tvilsomt at en kraftledning kan ansees å fysisk stenge en flyttlei, men dette er områder som vi har særskilt oppmerksomhet rundt når vi vurderer virkninger for reindrifta.

Sør-Fosen sijte sier til NVE i konsultasjonsmøtet at de har en viktig flyttlei som krysser fylkesvei 715 noen kilometer sør for Åfjord transformatorstasjon. De opplever allerede i dag at fylkesvei 715 utgjør en viss barriereeffekt, og Sør-Fosen sijte er redd for at en ny kraftledning parallelt med veien vil kunne forsterke denne barriereeffekten.

Som følge av Fosen-saken er det inngått en avtale mellom Storheia vindkraftverk og Sør-Fosen sijte. I denne avtalen er det tre hovedmomenter:

- Rett til å si nei til videre drift av vindkraftverket etter at konsesjonen for vindkraftverket løper ut i 2044. Dette innebærer at området skal tilbakeføres til en stand som gjør det egnet til vinterbeite for rein igjen.
- Staten har forpliktet seg til å identifisere et tilleggsbeite for Sør-Fosen sijte på et annet egnet areal. Dette er viktig for å løse mangelen på vinterbeiter, og dermed oppheve krenkelsen av artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter.
- Økonomisk kompensasjon.

Aktuelle tilleggsbeiter vil trolig måtte være et annet sted enn på Fosen. Dette medfører derfor behov for å transportere reinflokken på lastebil til og fra disse områdene. Rissalandet er ifølge Sør-Fosen sijte det eneste oppsamlingsområdet de kan bruke for å samle flokken for transport til tilleggsbeitene, da oppsamlingsområdene må ligge i tilknytning til fylkesvei 715. Dalføret der fylkesvei 715 går, og som også utgjør et naturlig skille mellom årstidsbeitene, er det eneste stedet der en slik samling av flokken for transport kan foregå. Sør-Fosen sijte mener at en ny 420 kV kraftledning gjennom dette området er kritisk, da en ny kraftledning her vil kunne gjøre det

vanskelig å samle reinen for å kjøre den til tilleggsbeitene. Dersom dette skjer, mener Sør-Fosen sijte at de ikke vil kunne bruke tilleggsbeitene i den grad det lå til grunn i avtalen.

NVE mener at anleggsfasen udiskutabelt vil kunne påvirke reindriften negativt, og at anleggsperioden derfor må tilpasses etter reindriftens bruk av de respektive områdene.

Når det gjelder driftsfasen viser NVE til at de aller fleste forskningsprosjektene som har undersøkt reinens arealbruk ved hjelp av GPS-sendere, konkluderer med at kraftledninger har begrenset effekt på tamrein. Imidlertid etterlater noen studer en viss usikkerhet om at reinen i noen tilfeller bruker områdene nært kraftledninger mindre enn forventet også i driftsfasen, selv om studiene ikke har kunnet konkludere med at dette skyldes kraftledningene i seg selv. Andre studier har vist at en kraftledning i tilknytning til veier, hytter og annen menneskelig aktivitet i noen grad vil kunne bidra til at områdene rundt brukes mindre enn forventet. NVE mener at en ny kraftledning gjennom områdene til Sør-Fosen sijte trolig ikke vil medføre store unnvikelseseffekter, men vi kan ikke utelukke at den vil kunne medføre enkelte negative virkninger for reindriften. Dette vil komme i tillegg til allerede eksisterende negative virkninger. Særlig legger vi vekt på at ledningen skal gå gjennom vinterbeiteområdene til Sør-Fosen sijte, og fordi mangel på vinterbeiter er begrensende for reindriften i området, vil dette kunne medføre ytterligere vanskeligheter for reindriften. Videre mener NVE at dersom ledningen medfører at det blir utfordrende å samle reinen for å kjøre den til tilleggsbeitene, så vil hensikten med tilleggsbeitene trolig kunne falle bort. NVE legger også vekt på at Sør-Fosen sijte er en liten reindriftsenhet, og at det derfor ikke er så lett for dem å håndtere eventuelle driftsulemper og merarbeid en ledning vil kunne medføre.

4.2.2 Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gavn enn til skade

Interesseavveiningen i denne saken innebærer at hensynet til samfunnets interesse i forsyningssikkerhet, reduserte energitap og avbruddskostnader avveies mot hensynet til de grunneiere eller rettighetshavere som blir berørt og til andre allmenne interesser knyttet til miljø i vid forstand. For å kunne gi et samtykke til ekspropriasjon er det et krav om at ekspropriasjonsinngrepet uten tvil er mer til gagn enn til skade.

I vurderingen etter ekspropriasjonsloven vil det også være relevant å vurdere folkerettslige forpliktelser. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 27 inneholder en bestemmelse om retten til kulturutøvelse for personer som tilhører minoriteter. Fosen-saken innebærer både at det er nye rettslige omstendigheter som må tas hensyn til ved vurderingen av søknaden om ekspropriasjon i denne saken, og at det trolig skal mindre til enn tidligere for å konkludere med at det foreligger brudd på SP art. 27 (folkeretten).

Høyesterett la vekt på at Storheia vindkraftverk medførte et bortfall av vinterbeiter, og tilgangen til vinterbeiter var sentral for Høyesteretts konklusjon om at folkeretten etter SP art. 27 var brutt. Den avtalen som er inngått med sør-distriktet, innebærer at det skal etableres tilleggsbeiter for reinen. Tilleggsbeitene vil bøte på det tapet av vinterbeiter som Storheia vindkraftverk medførte, og dette vil derfor løse krenkelsen etter SP. art 27. I konsultasjonsmøtet NVE hadde med reindriften kom det frem at tilleggsbeitene ihht. avtalen må være på plass innen fem år, hvis ikke faller avtalen bort. Reindrifta har også vetorett på om vindkraftverket skal videreføres etter at konsesjonen løper ut. Dersom reindrifta ikke ønsker videre drift av vindkraftverket, skal dette rives og områdene tilbakeføres til vinterbeiter. I så fall faller tilleggsbeitene bort.

Det er flere usikkerhetsmomenter i hva som skjer med vindkraftverket og tilleggsbeitene, og om hvilke tilleggsulemper en kraftledning i samme område vil få for reindriften. Dersom tilleggsbeitene ikke etableres innen fem år, og avtalen som er inngått derfor faller bort, vil man være tilbake til en situasjon der det foreligger en krenkelse etter SP art. 27. En ny kraftledning gjennom Sør-Fosen sijtes vinterbeiter vil i så fall komme i tillegg til disse ulempene, og forverre denne situasjonen. Også dersom tilleggsbeitene etableres og tas i bruk, men at vindkraftverket rives etter at konsesjonen utløper i 2044, vil ulempene ved etablering av en ny kraftledning komme i tillegg til andre ulemper for reindriften. Sør-Fosen sijte vil da miste tilleggsbeitene, men få tilbake vinterbeitene der vindkraftverket stod. Disse vil trolig være i dårligere stand enn før byggingen av vindkraftverket, og derfor ha mindre verdi som beiteland. Selv om en ny kraftledning i området isolert sett trolig vil ha begrensede virkninger for reindriften, kan NVE ikke utelukke at ledningen sett i sammenheng med de negative virkningene fra etablerte energianlegg, i en slik situasjon kan innebære at SP art. 27 krenkes på nytt. Videre mener NVE at dersom Sør-Fosen sijtes får rett i sine bekymringer om at ledningen vil forsterke barriereeffekten for hovedflyttleien deres, eller at ledningen medfører at det blir vanskelig å samle reinen for å kjøre den til tilleggsbeitene, vil ledningen i seg selv kunne gjøre det vanskeligere å drive reindrift i området.

SP art. 27 utgjør som nevnt tidligere en skranke for forvaltningsskjønnet. NVE kan ikke gi samtykke til ekspropriasjon av grunn eller rettigheter, som innebærer et brudd på minoritetsvernet i SP art. 27. NVE mener på bakgrunn av ovenstående at det er vanskelig å utelukke at de tilleggsulempene som en ny ledning kan innebære sett i sammenheng med de eksisterende negative virkningene, kan innebære et nytt brudd på folkeretten etter SP art. 27. Med den nye faktiske situasjonen etter Fosen-saken, vil det etter vår vurdering være vanskelig å godtgjøre at ekspropriasjon er «tvillaust meir til gagn enn til skade» for Sør-Fosen sijte. NVE mener at det i lys av Fosen-saken og med hjemmel i ekspropriasjonsloven § 2, det er grunnlag for å avslå søknaden om samtykke til ekspropriasjon til ny 420 kV kraftledning mellom Åfjord og Snilldal.

NVE viser til at en tiltakshaver normalt bør ha forsøkt å komme til minnelig avtale med berørte grunneiere og rettighetshaver før det søkes om samtykke til ekspropriasjon. NVE kan ikke se at det i denne saken er dokumentert at det er gjort tilstrekkelige og reelle forsøk på å oppnå en avtale med grunneiere og rettighetshavere, herunder reindriften. I lys av Fosen-saken og den etterfølgende avtalen med reindriften, mener NVE det er grunn for Statnett til å forsøke å komme til minnelig avtale om erverv av nødvendig grunn og rettigheter for å kunne etablere ny kraftledning fra Åfjord til Snilldal.

4.3 NVEs konklusjon om ekspropriasjon

Det foreligger etter NVEs vurdering av ekspropriasjonsloven § 2 annet ledd, jf. § 2 nr. 19 ikke grunnlag til å gi samtykke til ekspropriasjon for de anleggene Statnett har søkt om.

4.4 Forhåndstiltredelse

Statnett søker også om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25. Forhåndstiltredelse innebærer at tiltakshaver kan sette i gang anleggsarbeidet før skjønn er avholdt/erstatning er fastsatt.

Da NVE konkluderer med at det ikke kan gis ekspropriasjonstillatelse i denne saken vil vi heller ikke behandle Statnetts søknad om forhåndstiltredelse.

5 Utsatt byggefrist

Statnett søkte den 22.12.2023 om forlenget frist for idriftsettelse til 31.12.2029. NVE har i dette notatet gjort en vurdering av fordeler og ulemper ved de endringene Statnett søker om, og mener disse kan gjennomføres uten særlige virkninger for samfunnet. NVE ville normalt utskrevet et nytt konsesjonsdokument som inneholdt disse endringene, og i samme dokument satt ny dato for utsatt byggefrist. Etter vår konklusjon om at det ikke kan gis ekspropriasjonstillatelse av hensyn til reindriften på Fosen mener NVE det foreligger en viss usikkerhet om når byggingen av anleggene eventuelt vil starte. NVE vil derfor utskrive nytt konsesjonsdokument med de vurderte endringene og ny byggefrist når det er klart når byggingen kan komme i gang.

6 Konklusjon

NVE gir Statnett anleggskonsesjon for følgende endringer:

- Flytting av en reaktor fra Aunfjæra muffeanlegg til Snilldal transformatorstasjon.
- Flytting av en reaktor fra Aunfjæra muffeanlegg til Åfjord transformatorstasjon.
- Justert løsning for Aunfjæra muffeanlegg.
- Justert løsning for Selvneset muffeanlegg.
- En traséjustering ved Nordelva i Indre Fosen kommune
- En traséjustering i Kallurdalen i Orkland kommune
- Utvidelse av eksisterende massedeponi ved Åfjord transformatorstasjon med 1,5 dekar
- Nye massedeponi ved Aunfjæra på totalt inntil 9,5 dekar og en høyde på tre meter.

NVE ber Statnett om å omsøke permanente og midlertidige hjelpeanlegg i en oppdatert detaljplan når det er avklart hvilke hjelpeanlegg det er behov for og det er gjennomført en mer nøyaktig prosjektering av disse.

NVE avslår Statnetts søknad om ny ekspropriasjonstillatelse.

Vedlegg A - Oversikt over lovverk og behandlingsprosess

Energiloven
For å bygge, eie og drive elektriske anlegg kreves det konsesjon etter energiloven § 3-1. NVE er delegert myndighet til å treffe vedtak om å bygge og drive elektriske anlegg, herunder kraftledninger og transformatorstasjoner.

Ekspropriasjonsloven
Tiltakshaver har også søkt om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven. I utgangspunktet skal tiltakshaver forsøke å inngå minnelige avtaler med grunneiere og rettighetshavere for å sikre seg nødvendige rettigheter til bygging, drift og vedlikehold av de elektriske anleggene. For det tilfelle det ikke er mulig å inngå minnelige avtaler med alle grunneiere og rettighetshavere, vil det være nødvendig med ekspropriasjonstillatelse for å kunne gjennomføre tiltaket. Etter ekspropriasjonsloven § 2 nr. 19 er kraftledninger, transformatorstasjoner og andre elektriske anlegg mulige ekspropriasjonsformål. I tillegg til ekspropriasjon er det vanlig å søke om forhåndstiltredelse etter ekspropriasjonsloven § 25, som innebærer en tillatelse til å iverksette ekspropriasjonsinngrep før det foreligger rettskraftig skjønn. Det er NVE som er ansvarlig for behandlingen etter ekspropriasjonsloven.

Samordning med annet lovverk

- Plan- og bygningsloven

Kraftledninger og transformatorstasjoner med anleggskonsesjon etter energiloven § 3-1 er ikke omfattet av lovens plandel. Lovens krav til konsekvensutredninger og krav til kartfesting gjelder fortsatt. Unntaket betyr at:

- konsesjon kan gis uavhengig av planstatus
- det ikke skal utarbeides reguleringsplan eller gis dispensasjon
- det ikke kan vedtas planbestemmelser for slike anlegg

Vedtak om elektriske anlegg som krever anleggskonsesjon skal kun fattes av energimyndighetene. De øvrige myndigheter er høringsinstanser. Statlige, regionale og lokale myndigheter får etter ikrafttredelse av den nye loven innsigelsesrett og klagerett på NVEs konsesjonsvedtak etter energiloven, jf. energiloven § 2-1.

Behandlingsreglene for kraftledninger skal praktiseres for elektriske anlegg med tilhørende konstruksjoner og nødvendig adkomst. Dette innebærer at adkomstveier som er nødvendig for driften av energianleggene skal inntegnes på konsesjonskartet, behandles samtidig med anlegget for øvrig og inngå i konsesjonsvedtaket. Disse skal ikke behandles etter plan- og bygningsloven, under forutsetningen at disse veiene gis en betryggende behandling etter energiloven, der berørte interesser gis mulighet for å gi sine innspill. Veier som ikke inngår i prosessen fram til konsesjonsvedtaket, skal framlegges i detaljplaner som følger opp konsesjonsvedtaket, eller behandles av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Selv om nettanlegg kan etableres uavhengig av innholdet i eksisterende arealplaner, betyr ikke at det er likegyldig for utbygger eller NVE hvilken arealbruk som berøres og hvilke planer som foreligger. Eksisterende bruk av arealene er som før en viktig del av de reelle hensynene som skal ivaretas når alternative traseer vurderes og en konsesjonsavgjørelse fattes. Foreliggende

regulering til vern kan for eksempel være en viktig grunn til å unngå dette arealet, men planen gir ingen absolutte krav om å unngå arealet.

Elektriske anlegg som er unntatt fra plan- og bygningsloven skal i kommunale plankart fremtre som hensynssoner, noe som betyr at det skal registreres kraftledninger med tilhørende byggeforbudssoner i samsvar med regelverket til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. På kart vil ledninger være vist som et skravert område. Tidligere framstilling av ledninger som planformål (spesialområde, fareområde) med egne farger skal fases ut. Planformål ved ledninger skal framstilles ut fra forutsatt bruk av arealet i området for øvrig.

Kraftledninger med anleggskonsesjon er også unntatt fra byggesaksdelen i plan- og bygningsloven. Unntaket gjelder elektriske anlegg, som er en fellesbetegnelse på elektrisk utrustning og tilhørende byggtekniske konstruksjoner. Konstruksjoner som ikke har betydning for drift og sikkerhet ved de elektriske anleggene vil derfor omfattes av byggesaksbestemmelsene. Enkelte byggverk tilknyttet transformatorstasjoner vil dermed fortsatt kunne kreve byggesaksbehandling fra kommunen. I denne saken har ikke tiltakshaver søkt om slike byggverk.

- Kulturminneloven

Alle fysiske inngrep som direkte kan påvirke kulturminner eller kulturlandskap, skal avklares mot kulturminneloven (kulml.) før bygging. Generelt skal det være gjennomført undersøkelser i planområdet for å avdekke mulige konflikter med automatiske fredete kulturminner, jf. kulml. § 9. Eventuelle direkte konflikter mellom det planlagte tiltaket og automatisk fredete kulturminner, må avklares gjennom en dispensasjonssøknad etter kulturminneloven.

- Naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven omfatter all natur og alle sektorer som forvalter natur eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen.

Lovens formål er å ta vare på naturens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser gjennom bærekraftig bruk og vern. Loven skal gi grunnlag for menneskers virksomhet, kultur, helse og trivsel, både nå og i framtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven fastsetter alminnelige bestemmelser for bærekraftig bruk, og skal samordne forvaltningen gjennom felles mål og prinsipper. Loven fastsetter videre forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet føre-var-prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning.

Prinsippene i naturmangfoldloven skal trekkes inn i den skjønnsmessige vurderingen som foretas når det avgjøres om konsesjon etter energiloven skal gis, til hvilken løsning og på hvilke vilkår. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk er anvendt som retningslinjer. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5 drøftes der det er aktuelt. Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Vedlegg B – Protokoll fra konsultasjon med Sør-Fosen sijte

Protokoll

Konsultasjonsmøte om ny 420 kV kraftledning Åfjord - Snilldal og ny 132 kV kraftledning Åfjord – Eide

---

Til stede:
Leif Arne Jåma, leder Sør-Fosen sijte
Marit Østby, arealrådgiver i NRL
Andreas Brønner, advokat
Frode Johansen, NVE
Inger Anette Sandvand Dahlen, NVE (referent)

NVE ønsket velkommen til konsultasjonen, og hadde en kort introduksjon om de to prosjektene som konsultasjonsmøtet omhandlet. Statnett fikk i 2013 konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for å bygge og drive en 420 kV kraftledning fra Åfjord til Snilldal. For at ekspropriasjonstillatelsen skal være gyldig må Statnett begjære skjønn innen et år fra den er gitt. Dette ble ikke gjort, og ekspropriasjonstillatelsen har derfor falt bort. Statnett har nå søkt om ny ekspropriasjonstillatelse, i tillegg til enkelte mindre justeringer av prosjektet.

Tensio har søkt om ny 132 kV kraftledning mellom Åfjord og Eide. Tensio utredet i utgangspunktet flere traséalternativer, men har kun søkt om ett alternativ som innebærer at ledningen vil gå gjennom Storheia vindkraftverk. Etter innspill fra Sør-Fosen sijte har Tensio vurdert en alternativ trasé nord for vindkraftverket. De mener denne er teknisk vanskelig å bygge grunnet bratt og ulent terreng, og har derfor ikke omsøkt denne traseen.

Statnett – ny 420 kV Åfjord - Snilldal
Sør-Fosen sijte sitt standpunkt er at vindkraften har tatt mye av deres vinterbeiter. De mener at en ny stor kraftledning gjennom deres område vil forverre den allerede kritiske situasjonen.

I avtalen inngått mellom Sør-Fosen sijte og Fosen vind er det tre hovedelementer:

1. Rett til å si nei til videre drift av vindkraftverket etter at konsesjonen for vindkraftverket løper ut i 2044. Dette innebærer at området skal tilbakeføres til en stand som gjør det egnet til vinterbeite for rein igjen.
2. Staten har forpliktet seg til å identifisere et tilleggsbeite for Sør-Fosen sijte på et annet egnet areal. Dette er viktig for å løse mangelen på vinterbeiter, og dermed oppheve krenkelsen av artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter.
3. Økonomisk kompensasjon.

Å få identifisert et tilleggsbeite er som nevnt det viktigste for å sikre en bærekraftig drift videre for Sør-Fosen sijte. NVE etterspurte status for dette arbeidet. Sør-Fosen sijte informerte at NIBIO har

fått oppdraget om å utrede dette, og deretter skal Kommunal- og distriksdepartementet fullføre prosessen. Det er derfor foreløpig usikkert hvor et tilleggsbeite kan vare og når dette kan tas i bruk. Det er satt en frist på fem år for å lande denne prosessen. Dersom et tilleggsbeite ikke er på plass, vil hele avtalen med Fosen vind og Statkraft utgå.

Under forhandlingene etter høyesterettssaken har det vært gjennomført befaring av potensielle områder som kan være relevante som tilleggsbeite. Et tilleggsbeite vil ifølge Sør-Fosen sijte fungere som et konsesjonsbeiteområde, og vil ikke innlemmes som et ordinært reindriftsområde. Sør-Fosen sijte har ifølge avtalen rett til å si nei til at Storheia vindkraftverk skal bestå etter at konsesjonen løper. Det forutsettes da at området kan tilbakeføres og revegeteres, og bli et reelt vinterbeite område igjen. Av denne grunn er derfor de eksisterende vinterbeiteområdene som brukes på Rissalandet særlig viktig for Sør-Fosen sijte, og disse vil ifølge Sør-Fosen sijte bli sterkt berørt av en ny 420 kV kraftledning.

Aktuelle tilleggsbeiter vil måtte være et annet sted enn på Fosen. Dette medfører derfor behov for å transportere reinflokken på lastebil til og fra disse områdene. Rissalandet er det eneste oppsamlingsområdet Sør-Fosen sijte kan bruke for å samle flokken for transport til tilleggsbeitene, de oppsamlingsområdene må ligge i tilknytning til riksvei 175. Dalføret der riksvei 175 går, og som også utgjør et naturlig skille mellom årstidsbeitene, er det eneste stedet der en slik samling av flokken for transport kan foregå. Sør-Fosen sijte mener at en ny 420 kV kraftledning gjennom dette området er kritisk, og de vil motsette seg bygging av en slik ledning på det sterkeste.

Sør-Fosen sijte påpekte videre at også andre deler av den omsøkte vil kunne medføre negative virkninger for deres bruk av områdene. Traseen krysser en viktig flyttlei for gruppen, en stor kraftledning i dette området vil ifølge Sør-Fosen sijte kunne medføre vanskeligheter med å få reinen til å bruke flyttleien. Riksvei 715 går allerede gjennom dette området, og skaper ifølge Sør-Fosen sijte en viss barriereeffekt. Sør-Fosen sijte er derfor kritiske til at det skal bygges en kraftledning parallelt med veien, da dette antas å ville forsterke barriereeffekten betraktelig. NVE spurte om det en justering av traseen vil kunne bedre situasjonen. Sør-Fosen sijte svarte at de er bekymret for at ledningen medfører en barriereeffekt. De har i dag ingen store kraftledninger gjennom sine områder, og de har derfor ingen erfaring med hvordan reinen vil reagere på en slik ledning. De sier at de vet at Nord-Fosen siida opplever store barriereeffekter der en 420 kV kraftledning går gjennom deres område. Sør-Fosen sijte understreker at de er en liten sijte, og at det kun er tre personer som driver aktivt med reindrift. Dette gjør at de ikke har kapasitet til å endre flyttmønstre eller drive aktiv gjeting dersom barriereeffekter ved flyttleier hindrer eller forsinker flytting.

Kraftledning skal legges som sjøkabel over Trondheimsfjorden, og Sør-Fosen sijte har derfor foreslått at Statnett bør vurdere å legge ledningen som sjøkabel rundt hele Fosenhalvøya . Dette mener de vil fjerne konflikten og de negative virkningene for reindrifta. Dette ble også omtalt i høyesterettssaken, uten at det da ble gjort noe kost-nytte analyse av dette. Alternativt til en sjøkabel rundt hele Fosenhalvøya, mener de at en kabel inn Stjørnfjorden vil medføre færre ulemper for dem. NVE viste til Stortingets kabel policy og store ekstra kostander ved lange sjøkabler på dette spenningsnivået. Sør-Fosen sijte pekte på at kabelpolicy er fraveket i nylig beslutning av departementet om kabling gjennom Bærum, og at dette da vil måtte vurderes på lik linje også i andre prosjekter.

Sør-Fosen sijte har vurdert Naturrestaurerings nye konsekvensutredning om reindrift fra 2020, som er lagt ved søknaden. Sør-Fosen sijte bidro aktivt i dialogen med utreder, og de mener rapporten på en god måte synliggjør reindriftas bruk av området. De er derfor undrene til hvordan rapporten likevel konkluderte med at ny kraftledning ikke forventes å ha særlig virkninger på rein. (Noe forringet – det er nok når situasjonen er slik den er). De forventer stor barriereeffekt av en så stor kraftledning rett igjennom sitt område, særlig der den krysser flytt- og trekkleier. Sør-Fosen sijte mener at kraftledningen vil ha stor negativ effekt på beitero, med påfølgende unnvikelser i beiteområdene og i trekk- og flytteleier. Forringelsen øker i takt med innsnevringen i utbredelsen i topografi og tidligere inngrep i samme område. Påvirkningen avhenger av områdets størrelse, topografi og beskaffenhet m.v.

Ut fra den foreliggende traseen for kraftledningen konkluderer Sør-Fosen sijte at det ikke er mulig å unngå konflikter. Sør-Fosen sijte informerte om at de planlegger å få utarbeidet en egen fagutredning om ledningens virkning for reindrift. NVE gjorde oppmerksom om at vi ikke kan pålegge Statnett å dekke kostnader for slike utredninger, og at det bør avklares med Statnett i forkant at de vil dekke slike utgifter.

Tensio - 132 kV – Åfjord - Eide
Ledningen til Tensio er planlagt å gå gjennom Storheia vindkraftverk og videre ned mot kysten vest for kraftverket. Den avtalen Sør-Fosen sijte og Fosen Vind har inngått, innebærer at vindkraftverket kan rives etter at konsesjonen utløper, dersom Sør-Fosen sijte ønsker dette. Sør-Fosen sijte poengterer at levetiden for vindkraftverket er mye kortere enn for en ny kraftledning. Dersom vindkraftverket rives vil 132 kV kraftledningen likevel bli stående i området dersom den bygges som planlagt. Dette vil være kritisk for reindrifta, da dette området er det beste vinterbeiteområdet de har. Sør-Fosen sijte har i sitt høringsinnspill til saken foreslått en alternativ trasé som ligger nord for vindkraftverket, men lavere i terrenget. Denne har Tensio vurdert som vanskelig å bygge, og den er ikke omsøkt. NVE spurte Sør-Fosen sijte om en slik trasé kan være mindre konfliktfylt. Sør-Fosen sijte sier i møtet at denne traseen helt klart å foretrekke, og at den sannsynligvis ikke vil komme i konflikt med deres bruk av områdene. Sør-Fosen sijte hadde innspill på hvor den nordlige traseen kan ligge for å unngå bratt og vanskelig terreng. Sør-Fosen sijte viste også til at det er planer om å bygge ut et mindre vannkraftverk like i samme område, som vil kreve nettilknytning, og som kanskje kan vurderes inn i helheten for å redusere antall ledninger og inngrep. NVE sier i møtet at de kan be Tensio om å utrede den alternative traseen som har blitt tegnet opp, men kan ikke pålegge Tensio om å søke på denne. Sør-Fosen sijte var positive til dette forslaget.

Tensio ble i konsekvensutredningsprogrammet pålagt å utrede flere alternative traseer. Flere av disse hadde ifølge Tensio ulemper knyttet til seg, og ingen av disse er derfor omsøkt. Sør-Fosen sijte spurte i møtet om det er noen mulighet for at noen av disse alternativene kan bli aktuelle igjen, f.eks. dersom Tensio bes om å utrede det nordligste alternativet. Sør-Fosen sijte uttrykte at de i så fall ønsker ny konsultasjon, da de mener at disse traséalternativene vil være mer konfliktfylte for reindrifta. NVE svarte at nye konsultasjoner vil gjennomføres dersom det er ønskelig.